

COLUMN

De schrijver van de column kan een gedragswetenschapper, een groepsleider, een wetenschappelijk onderzoeker, een beleidsmaker en/of een ouder/begeleider zijn. Wat zij gemeen hebben is hun ervaringen met jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. In deze Onderzoek & Praktijk geven wij het woord aan Marjan Boertjes directeur van het Expertisecentrum William Schrikker.

DAAR ZIT MEER AAN VAST....

Marjan Boertjes¹

Afgelopen weekendje tijdens een gezellig etentje met vrienden kwam het gesprek op ruzie maken. Het ene stel had eigenlijk nooit ruzie en bij het andere vloog het servies regelmatig door de kamer. Waar maken we nu eigenlijk ruzie om? Was naast de wasmand gooien, altijd te laat komen of “altijd maar werken” werden genoemd. Maar doordenkend bleek het altijd te gaan over: “HEEE zie je mij wel?”. Gezien willen worden en graag aandacht willen is geen van ons vreemd. Toch zie ik nog erg vaak dat het onze kinderen of jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) wel kwalijk wordt genomen. Hoe harder ze om aandacht schreeuwen; hoe minder het werkveld met deze jongens en meiden kan, lijkt het wel.

Een aanzienlijk deel van deze jongeren laat dus externaliserend gedrag zien. Behandeling zou zo specifiek mogelijk aan moeten sluiten bij deze beperking en gericht moeten zijn op de sociale vaardigheden. Maar..., er is een tekort aan passende mogelijkheden. Uit internationaal onderzoek is bekend dat interventies in jeugdgevangenissen geen rekening houden met de kenmerken van jongeren met LVB en dat er vaak geen interventie/behandeling wordt aangeboden. In Nederland speelt hetzelfde probleem; de bereidheid om het aan te pakken is gelukkig ook groot. Maar ook de angst voor escalatie neemt toe bij de begeleidende instantie: als er wel passend geplaatst kan worden, dient het team het wel te kunnen hanteren! Groepsleiding is vaak niet voldoende opgeleid of voorbereid om adequate begeleiding/zorg te bieden aan jongeren met ernstige gedragsproblematiek (Gezamenlijke Inspecties, 2007): de agressie op de groep is te beangstigend; de agressie naar hulpverleners neemt toe; et cetera.

Wij plaatsen per jaar veel teveel jongeren gesloten omdat ze vanwege hun gedrag nergens anders meer terecht kunnen, en dat noemen we dan (heel optimistisch) Jeugdzorg Plus. Alsof je blij moet zijn met dat extra! Dat moet toch anders kunnen?

Voor vele jongeren geplaatst in de gesloten jeugdzorg is ‘de deur op slot’ niet noodzakelijk. Zij hebben niet de behoefte om weg te lopen. Maar zij zijn geplaatst binnen de gesloten jeugdzorg omdat een open instelling de jongere niet opneemt, vanwege de ernst van de gedragsproblematiek. Men is onthand als de jongere fysiek agressief is en men hem niet kan ‘isoleren’, dan wel niet de mogelijkheid heeft om een andere beperkende maatregel op te leggen. Als we de gesloten instellingen nu eens vragen te ondersteunen zodat de open instellingen breder op kunnen nemen?

En als het wel nodig is om binnen de Jeugdzorg Plus te plaatsen laten we dan de open instellingen vragen goed over te dragen hoe een pedagogisch klimaat wordt vormgegeven en onderhouden. Zodat

¹ Drs. Marjan Boertjes MSM Directeur Expertisecentrum William Schrikker.

de oude waarden van de gesloten jeugdzorg verdwijnen. Ik denk aan de gerichtheid op het verdienen van vrijheden, waarbij straf nog steeds het opvoedmiddel bij uitstek lijkt te zijn. Qua leren en ontwikkelen weten we toch beter, zou ik denken. Meer werken vanuit gedoseerd vertrouwen (“Ik vertrouw er op dat jij deze vrijheid aan kan”) is niet alleen een kans op een beter resultaat, maar gaat uit van het mensbeeld waar ik in geloof. Maar ook de grote hoeveelheid aan de vaak starre richtlijnen van een instelling moeten worden opgeruimd. Wij zien te vaak dat bijvoorbeeld een jongere overgeplaatst wordt van een gesloten verblijfsplek naar een gesloten behandelplek. Het komt niet zelden voor dat de jongere meer dan een half jaar op een verblijfsplek heeft gezeten en daar inmiddels vrijheden (zoals verlof) heeft verworven. Als de jongere dan overgeplaatst wordt naar een behandelinstelling voor Jeugdzorg Plus, begint de jongere vaak weer van vooraf aan. Eerst een observatieperiode en dan opnieuw opbouwen van vrijheden. Dit is niet te begrijpen voor de jongere in kwestie en werkt demotiverend.

Gelukkig zijn er inmiddels aardig wat Jeugdzorg Plus instellingen opgestaan die de specialisatie LVB gaan vormgeven en ik ken natuurlijk ook de open instellingen die samenwerking aangaan voor deze patsertjes, schreeuwers en oproerkraaiers. Nu nog graag de best practises...

Literatuur

Inspectie Jeugdzorg, Inspectie van het onderwijs, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie voor de Sanctietoepassing (2007). *Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: opdracht met risico's*. Utrecht: Inspectie Jeugdzorg, Inspectie van het onderwijs, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie voor de Sanctietoepassing.
